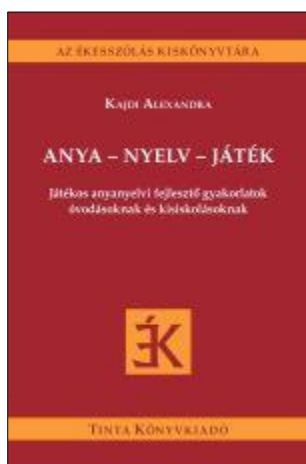

Kajdi Alexandra

Anya – nyelv – játék. Játékos anyanyelvi fejlesztő gyakorlatok óvodásoknak és kisiskolásoknak (Zsolnai Márton)

TINTA KÖNYVKIADÓ. BUDAPEST. 2021. 154 OLDAL

Egy hiánypótló játékgyűjtemény óvodapedagógusoknak, tanítóknak és magyar mint idegen nyelv tanároknak

Az *Ékesszólás Kiskönyvtára* egy 2005-ben indított könyvsorozat a Tinta Könyvkiadó gondozásában. Az elmúlt években a sorozatban több mint nyolcvanféle, 150-200 oldalas kézikönyv jelent meg igen változatos témákban. Az elméleti és az alkalmazott nyelvészet keretein belül széles választékot nyújtanak a kézikönyvek: a nyelvi fejtörőktől kezdve a pszicholingvisztika, a szociolingvisztika, a fonetika, a grammatika, a pragmatika, a retorika és a kommunikáció jeles kutatóinak közreműködésével sorra jöttek létre a kézikönyvként használható, laikusok és szakemberek számára egyaránt érdekes ismereteket nyújtó kiadványok (1). A sorozat köteteiben olvasható ismeretek és feladatok kifejezetten hatékonyan használhatók az általános iskolák alsó tagozatán az olvasás és

a szövegértés, felső tagozaton és középiskolában a magyar nyelv és irodalom tantárgy keretein belül.

Kajdi Alexandra 2021-ben megjelent *Anyanyelv-pedagógia XVI. évfolyam, 2023/1.* című kötete kettős célt tűzött ki maga elé: a játékgyűjtemény egyrészt az általános iskolás korosztály és az óvodások nyelvi fejlesztését segíti, másrészt pedig a magyar mint idegen nyelvet oktató pedagógusok eredményes munkájához járulhat hozzá. A tanítóképzés során a szak módszertani kurzusok számtalan lehetőséget kínálnak a játékos feladatok, nyelvi játékok megismerésére, a magyar mint idegen nyelv tanárok képzésében azonban sokkal kevesebb lehetőség van a gyermekkori nyelvtanulás és a nyelvi játékok témakörével foglalkozni. A szerző észrevette ezeket a hiányosságokat, és úgy döntött, létrehoz egy olyan játékgyűjteményt, amely a külföldi diákok tanításában is használható. Kajdi Alexandra 10 éve oktat külföldieket magyarra, az elmúlt években több területen is kipróbálta magát: a nyelviskolai tanítás mellett dolgozott magántanárként, egyetemi oktatóként és nagykövetségen is. A felnőttkorosztály mellett gyerekeknek is tanított magyart idegen nyelvként, az ekkor szerzett tapasztalatait szerette volna megosztani az érdeklődőkkel. Jelenleg az ELTE Magyar Mint Idegen Nyelv Tanszéken dolgozik óraadó tanárként, ahol az elmúlt években a külföldi hallgatók oktatásán kívül a MID-tanárképzés diszciplináris és szak módszertani tárgyainak oktatásában is aktívan közreműködött (Kiss 2022).

A magyar mint idegen nyelv oktatása rendkívül színes képet mutat, a Magyarországon tanuló külföldi egyetemisták és a külföldről munkavállalás miatt érkező felnőttek mellett az országban tanuló gyermekek is nagy számban vannak jelen. A játékgyűjtemény jelentőségének a megértéséhez szükség

van egy rövid elméleti háttérre arról, hogy Magyarországon milyen lehetőségek állnak rendelkezésre a fiatalabb gyerekek magyartanításában. A 2016-os adatok (Papp Z. 2017: 338) azt mutatják, hogy közel 17 000 külföldi diák tartozik az 5–19 éves korosztályba. A statisztikák alapján egyértelműen kijelenthető, hogy a külföldi tanulók száma és aránya évről évre növekszik (Papp Z. 2017: 339): míg a 2000-es évek elején közel 10 000 főről beszélhettünk, a 2016/17-es tanévre ez a szám 15 000-nél is magasabb lett, a százalékos arány pedig közel 1%-ra növekedett. A köznevelés azonban kevés kivételtől eltekintve nincs felkészülve a külföldi diákok érkezésére. Kevés iskola foglalkoztat magyar mint idegen nyelv szakos pedagógust, így a magyar köznevelésbe kerülő külföldi diákok gyakran mélyvízbe kerülnek, és csak a tanítók és a tanárok kreativitásának köszönhető, hogy képesek valahogyan boldogulni az idegen nyelvi közegben.

Dóla (2020: 19) szerint bár a magyarul tanuló külföldi diákok száma folyamatosan emelkedik, a tananyagok és a magyar mint idegen nyelv tanulásával és tanításával kapcsolatos kutatások mégis elsősorban a felnőttkorosztályra koncentrálnak. Ugyan létezik néhány gyermekek számára készült, magyar mint idegen nyelvet tanító tankönyv, ezek azonban nem minden esetben felelnek meg az adott nyelvtanítási helyzetnek, és nem alkalmazhatók univerzálisan a gyerekek tanításakor (Schmidt–Nagyházi 2020: 14). Sokatmondó, hogy a Köznevelési tankönyvjegyzékben (2) egészen mostanáig nem szerepelt semmilyen kiadvány, amelyet célzottan a magyar mint idegen nyelvet tanítók használhattak volna tankönyvként. A 2022/23-as tanévre felkerült egy ukrán anyanyelvűeknek szóló tankönyv (Kampó–Pápai 2020) és munkafüzet, amely bár az ukrán menekültek oktatásában nagy segítség lehet, de a szélesebb rétegeknek megfelelő tankönyv hiányát és a tanárok, tanítók felkészítésének rendszerszintű problematikáját nem oldja meg. A magyar mint idegen nyelv tanítása gyermekek számára tehát egy olyan terület, ahol a pedagógus a tanuló egyéni sajátosságaihoz, céljaihoz és igényeihez szabva több forrásból szedi össze a tanítás során használt tananyagokat. Pozitív jelenség, hogy mind a három tanárképzést folytató egyetemen a 4 féléves magyar mint idegen nyelv tanára mesterképzési szakon (ELTE, PTE, KRE) és a 2 féléves magyar mint idegen nyelv szakos pedagógusképzésben (KRE, PTE) megjelenik a gyermekek tanítása, többnyire külön tantárgy keretében. Az óvodapedagógus szakos és a tanítóképzésben részt vevő hallgatóknak még kevés lehetőségük van megismerni a magyar mint idegen nyelv tanításának elméleti és gyakorlati alapjait. Kiváló példa a felkészítésük megvalósítására a Kaposvári Egyetemen 2009-től szabadon választható kurzus, majd specializáció, amely az óvodás- és kisiskoláskorú gyerekeket tanító pedagógushallgatóknak kívánt betekintést nyújtani és egyfajta túlélőcsomagot biztosítani a magyar mint idegen nyelv oktatásának világába (Nagyházi 2020). Az *Anyá – nyelv – játék* szerzője, Kajdi Alexandra is tartott olyan kurzust az ELTE Magyar Mint Idegen Nyelv Tanszéken, amelynek a témája: „Hogyan tanítsunk magyart gyerekeknek?” volt (Kiss 2022). A Károli Gáspár Református Egyetem képzésének kurzuskönyvsorozata a *Magyaryelv-tanári Segédkönyvek* között nemrég megjelent egy kifejezetten a gyermekek tanításával foglalkozó hiánypótló kötet (Schmidt–Nagyházi 2020), amely nemcsak a tanárjelöltek felkészülésében hasznos, hanem az érintett korosztályt tanító tanárok számára is fontos olvasmány. A sorozat másik kapcsolódó kötete a magyar mint idegen nyelvi órán is használható nyelvi játékok bemutatására törekszik (Kovács 2019).

A fentebb röviden felvázolt, nem könnyű helyzetben lévő, külföldi gyerekeket tanító óvodapedagógusok, tanítók és magyar mint idegen nyelv tanárok repertoárját és tanítási módszereit bővíti Kajdi Alexandra kötete. A könyv külső felépítése, a szerkesztés és az illusztrációk egyaránt igényesek. A borító illeszkedik a sorozatban korábban megjelent könyvekhez. A mennyiségi jellemzőket tekintve a körülbelül 150 oldalas terjedelem és a több mint 100 játék a mondókákkal kiegészítve befogadhatóvá teszi az anyagot. Az átlátható tartalomjegyzéknek és a gyűjtemény logikus felépítésének köszönhetően könnyen használható olvasmány. Az előszóban a szerző bemutatja a könyv felépítését, a játékgyűjtemény létrejöttének az okát, a feladatok céljait, és általános alapelvekkel, tanácsokkal segíti az olvasót, hogy minél könnyebben tudja alkalmazni a feladatokat. Felhívja a figyelmet a tanári kreativitás jelentőségére, kitér a közvetítő nyelv használatára, a játékokhoz használható segédeszközökre és a megcélzott korosztály sajátosságaira is. A köszönetnyilvánítás után nemcsak saját életrajzát ismerteti röviden, de a kötet illusztrátorainak (Fekete Szilvia és Szabó Zoltán) életrajza is belekerült a könyvbe. A könyvet közel harminc kis ábra vagy táblázat színesíti, amelyek egyben a játékok szemléltetését is segítik.

A szerző négy fő részre osztotta a játékgyűjteményt. Az első részben (13–48) olyan játékos feladatok kaptak helyet, amelyek a távoktatás során is felhasználhatók. A járványhelyzet az élet sok területét megváltoztatta, így az oktatás világában is nyomot hagyott. A pedagógusok – különösen a fiatalabb korosztályt tanítók – egyik napról a másikra komoly kihívásokkal szembesültek az online átállás miatt. A fejezetben 30 olyan, egyébként a tanteremben is használható játék leírása olvasható, amelyek egy kis módosítással az online térben is megvalósíthatók. A második részben (49–84) 30 olyan mozgásos gyakorlatot gyűjtött össze a szerző, amelyeket célszerű nyílt téren játszani, mivel helyigényes feladatokról van szó. A harmadik részben (85–138) tematikus gyakorlatok kaptak helyet. A főbb témák könnyedén köthetők a nyelvtanítás kezdeti szakaszához (ruhák, gyümölcsök, zöldségek, ételek, helyek, állatok, színek, testrészek, számok), és nagyon hatékony szókincs bővítést tesznek lehetővé. Minden témához 5–7 gyakorlat került, így összesen 42 játék tartozik a tematikus fejezetrészbe. A negyedik részben (139–152) a szerző mondókákat, dalokat, verseket gyűjtött össze, amelyekkel az óvoda és kisiskola korosztály lelkesedése könnyedén fenntartható, a tanóra színessé és érdekessé varázsolható.

A könyvben egy-egy játék leírása általában egy oldal terjedelmű. A feladatok leírásának a módja végig egy jól megtervezett, logikus sablon mintáját követi. Az oldal tetején olvasható a játék címe: ez általában egy-három szóból áll, tömör és könnyen megjegyezhető. A könyv elolvasása után a tartalomjegyzéket újra átnézve a cím alapján könnyen fel lehet idézni, hogy az adott játék miről szól. A csillaggal megjelölt feladatok nemcsak csoportos oktatás keretében játszhatók, de egy kis módosítással egyéni nyelvórán vagy fejlesztőfoglalkozás alkalmával is használhatók. A *szükséges eszközök* között a szerző leírja, hogy milyen tárgyi vagy egyéb eszközöket, előkészületeket igényel a feladat végrehajtása. Sok játék nem igényel eszközt, de gyakran szükség van például képkártyákra, memóriakártyára, kis tárgyakra adott témakörben, plüssjátékokra, magnóra, íróeszközre vagy a táblára és a táblafilcre. Néha speciálisabb eszközök kellenek, de csak olyan dolgokat használt a szerző, amelyek megtalálhatók bármelyik háztartásban, vagy könnyedén elkészíthetők, beszerezhetők. A *játék menete* részben

ismerteti a feladat előkészítésének a módját, a tanár szerepét és feladatait, és hogy mit kell csinálni a diákoknak a játék során. A leírások egyszerűek, könnyen befogadhatók és szemléletesek. A játék összetettségének függvényében 10-15 sorban írja le a feladatot tömören és érthetően megfogalmazva. A *Példa* részekben a játék megvalósítására hoz egy-egy szemléltető példát, kiragadott szituációt. Ez segíti a játék leírásának az áthelyezését a gyakorlatba. Végül a *Tipp* című részekben néhány extrajavaslattal szolgál a játék lebonyolításával, a felhasznált eszközökkel, az online térben használható módosításokkal kapcsolatban. A szerző a vele készült interjúban (Kiss 2022) elmesélte, hogy a tippek megírása volt a legkedvesebb feladat a számára. Azt is elmondta, hogy amikor gyerekeket tanított, az összes játékot kipróbálta a gyakorlatban is. Talán ennek is köszönhető, hogy a könyvet olvasva nagyon hiteles és valóságos képet kapunk az egyes játékokról.

Összességében elmondható, hogy a kötet nagy segítséget nyújt a magyar anyanyelvű gyerekeket tanító pedagógusoknak az anyanyelvi kompetencia játékos tanításában, míg a magyar mint idegen nyelvet tanító tanároknak a magyar nyelvi órákon. A könyvben megtalálható több mint 100 játék minden érdeklődő pedagógus számára képes újdonsággal és inspirációval szolgálni. Vélhetően a gyűjteménynek és a játékokat kipróbáló pedagógusoknak köszönhetően egyre több magyar és külföldi diáknak lesz lehetősége játékosan, nagy élvezettel tanulni a magyar (mint idegen) nyelvet.

Irodalom

- Dóla Mónika 2020. *Módszertani útmutató a magyar nyelv tanításához*. L'Harmattan Kiadó. Budapest.
- Kampó Ildikó – Pápai Ilona 2022. *Magyar nyelv kezdőknek*. Oktatási Hivatal. Budapest.
- Kiss Bernadett 2022. *Játsszunk az anyanyelvünkkel! Kajdi Alexandra anyanyelvi játékaik óvodásoknak*. <https://olvassbele.com/2022/03/22/kajdi-alexandra-anyanyelvi-jatekai-ovodasoknak/> (2022. augusztus 06.)
- Kovács Tünde 2019. *Nyelvi játékok*. L'Harmattan Kiadó. Budapest.
- Nagyházi Bernadette 2020. A magyaryelv-tanári képzés egy hiányzó mozaikja – Ki tanítsa a gyerekeket? *Hungarológiai Évkönyv* 21(1–2): 29–110.
- Papp Z. Attila 2017. Külföldi tanulók jelenléte és eredményessége a magyar közoktatásban. *EDUCATIO* 26(3): 335–351. <https://doi.org/10.1556/2063.26.2017.3.2>
- Schmidt Ildikó – Nagyházi Bernadette 2020. *Magyaryelv-tanítás gyermekeknek*. L'Harmattan Kiadó. Budapest. <https://doi.org/10.56037/978-963-414-632-2>

- (1) Tinta Könyvkiadó: Az ékesszólás kiskönyvtára https://www.tinta.hu/Sorozatok/Ekesszolas?infinite_page=3 (2022. szeptember 20.)
- (2) Köznevelési Tankönyvjegyzék a 2022/2023. tanévre. https://www.oktatas.hu/kozneveles/tankonyv/jegyzek_es_rendeles/kir_tkv_jegyzek (2022. augusztus 06.)

Zsolnai, Márton: A niche collection of games for kindergarten teachers, primary school teachers and teachers of Hungarian as a foreign language

Az írás szerzőjéről

Zsolnai Márton

nyelvtanár

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet
Idegen Nyelvi Tanszék, Budapest

zsolnai.marci[kukac]gmail.com